

Sygn. akt II UK 391/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 12 sierpnia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z wniosku W. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 sierpnia 2009 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 8 lipca 2008 r.,

oddala skargę.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 8 marca 2008 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację ubezpieczonego W. P. od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 25 lutego 2008 r.

oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 grudnia 2007 r. odmawiającej mu prawa do emerytury.

W sprawie tej ustalono, że ubezpieczony (wnioskodawca) w okresie od 1 września 1969 r. do 26 maja 1982 r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Państwowej Komunikacji Samochodowej, gdzie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę kierowcy pojazdu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. Z dniem 26 maja 1982 r. został zwolniony z pracy w trybie art. 189 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL (jednolity tekst: Dz. U. z 2002 r. Nr 21 poz. 205 ze zm.), na skutek działalności związkowej. W okresie od 3 listopada 1983 r. do 31 stycznia 1990 r. zajmował się działalnością gospodarczą w zakresie przewozu osób samochodem osobowym (TAXI). Przywrócenie ubezpieczonego do pracy w charakterze kierowcy autobusowego do Przedsiębiorstwa PKS nastąpiło w dniu 8 lutego 1990 r. Od tego dnia do 31 maja 1990 r. oraz od 2 lipca 1990 r. do 31 października 1990 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę kierowcy autobusu o liczbie miejsc siedzących powyżej 15. Na podstawie art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne (Dz.U. Nr 32 poz. 172 ze zm., zwanej dalej ustawą z dnia 24 maja 1989 r.), uznano że okres od 27 maja 1982 r. do 7 lutego 1990 r. podlegał wliczeniu do okresu pracy zachowującego uprawnienia pracownicze. W trybie tej ustawy naliczono ubezpieczonemu urlop wypoczynkowy, wypłacono nagrodę jubileuszową, a po rozwiązaniu umowy o pracę na mocy porozumienia stron wydano świadectwo pracy, ustalające okres zatrudnienia od 1 września 1969 r. do 31 października 1990 r., wliczając tym samym okres od 27 maja 1982 r. do 7 lutego 1990 r.

Decyzją z dnia 5 grudnia 2007 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury na podstawie art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., zwanej dalej ustawą o emeryturach i rentach z FUS), ponieważ udowodnił ogółem 10 lat i 1 miesiąc okresów pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, zamiast wymaganych lat 15.

Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonego od tej decyzji uznając, że okres prowadzenia działalności gospodarczej nie jest okresem pozostawania bez pracy, nie ma więc podstaw do uwzględnienia go jako pracy w szczególnych warunkach. W rozumieniu art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. do okresu pracy w szczególnych warunkach można uwzględnić jedynie okres pozostawania bez pracy tj. od 26 maja 1982 r. do 3 listopada 1983 r. Niemniej jednak ubezpieczony nadal nie legitymuje się wymaganym co najmniej 15-letnim okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach w dniu ukończenia 60 roku życia. Nie spełnił tym samym wymaganych ustawą warunków do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury.

Rozpoznając apelację ubezpieczonego Sąd Apelacyjny wskazał, że prawo do świadczenia emerytalnego w obniżonym wieku w związku z wykonywaniem pracy w szczególnych warunkach, wynikające z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jako szczególne uprawnienie ustawowe, przysługuje jedynie wąskiej grupie pracowników, którzy świadczyli pracę o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (art. 32 ust. 2 tej ustawy). Ponadto okresami uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem z dnia 7 lutego 1983 r.). Z istoty tych regulacji jednoznacznie wynika, że emerytura w obniżonym wieku przysługuje tylko tym osobom, które rzeczywiście świadczyły pracę w takich warunkach. Niedopuszczalna jest więc interpretacja rozszerzająca, zgodnie z którą osobom które co prawda nie pracowały w warunkach szczególnych, jednakże na mocy odpowiednich przepisów zalicza się im określone okresy do ogólnego stażu pracy w danym zakładzie, korzystają ze szczególnego ustawowego przywileju zagwarantowanego dla tych, którzy faktycznie wykonywali pracę w warunkach szczególnych. W ocenie Sadu

Apelacyjnego z art. 11 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. wynika określona fikcja prawna, która premiuje pracownika przy spełnieniu opisanych w nim przesłanek, umożliwiając mu zaliczenie do stażu pracy, od którego zależą ogólne uprawnienia pracownicze, w zakładzie w którym pozbawiono go zatrudnienia, okresów pozostawania bez pracy. Tymczasem do ogólnych uprawnień pracowniczych, w rozumieniu tego przepisu nie zalicza się prawa do świadczenia emerytalnego w obniżonym wieku, jako że to uprawnienie jest ściśle związane ze spełnieniem szczególnej ustawowej przesłanki w postaci rzeczywistego świadczenia pracy w warunkach szczególnych. Ubezpieczony w spornym okresie od 26 maja 1982 r. do 31 stycznia 1990 r. nie był zatrudniony w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i nie świadczył faktycznie jakiegokolwiek pracy o znacznej szkodliwości dla zdrowia, bądź o znacznym stopniu uciążliwości czy też wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, okres powyższy nie może zostać mu więc uwzględniony do stażu pracy, który uzasadnia przyznanie emerytury w obniżonym wieku.

W skardze kasacyjnej pełnomocnik ubezpieczonego zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, w szczególności art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. Jako okoliczność uzasadniającą przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano oczywiste naruszenie prawa materialnego, występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego sprowadzającego się do rozstrzygnięcia kwestii „czy okres pozostawania bez pracy po ustaniu stosunku pracy z daną osobą, o której mowa w art. 1 ustawy oraz okres pracy wykonywanej w innym zakładzie pracy (czy też działalność gospodarcza) mogą być doliczone jako przerwa w pracy w rozumieniu cytowanych przepisów do okresu pracy uprawniającego do nabycia emerytury na zasadzie pracy w warunkach szczególnych”, a także potrzebę wykładni tego przepisu.

Zdaniem skarżącego art. 11 ust 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. pozwala na doliczanie wymienionych w nim okresów do stażu pracy, od których zależą wszelkie uprawnienia pracownicze i z ubezpieczenia społecznego, a więc także uprawnienia wynikające z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Rekompensata krzywd osobom represjonowanym ma polegać w świetle tej ustawy

na przywróceniu im praw pracowniczych w sposób bezwarunkowy, „czyli potraktowanie tych ludzi tak, jakby nigdy nie zostali zwolnieni” i „wliczenie spornego okresu zatrudnienia do stażu pracy w zakładzie pracy, w którym stosunek pracy ustał jako pracy wykonywanej w warunkach szczególnych w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy”.

Skarżący podkreślił, że posiłkowanie się przy dokonywaniu oceny prawnej pojęcia „pozostawania bez pracy” definicjami, zawartymi w późniejszej ustawie z dnia 29 grudnia 1989 r o zatrudnieniu, w tym pojęciem bezrobotnego jako osoby zdolnej do pracy i gotowej do jej podjęcia w ramach stosunku pracy, pozostającej bez pracy i zarejestrowanej we właściwym dla miejsca zamieszkania organie zatrudnienia stopnia podstawowego, jeżeli nie prowadzi działalności gospodarczej lub nie podlega ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu jest chybione albowiem „uzależnia wyrównanie krzywd w zależności od tego czy dana osoba miała jeszcze inne źródło utrzymania dodatkowe czy nie bądź je sobie stworzyła albowiem z czegoś żyć trzeba”. Z zastosowanej przez Sąd Apelacyjny oceny prawnej wynika, że nie dość że nie cały okres zostaje danej osobie zaliczony w ramach przywrócenia do pracy, to jeszcze „pozbawia się taką osobę (...) prawa do emerytury, natomiast osoba, która nie została zwolniona a pracowała na takim samym stanowisku prawo do emerytury uzyska”. W konsekwencji osoba, która podjęła się pracy taksówkarza, aby utrzymać rodzinę a nie można było w praktyce dostać żadnej pracy w niesprzyjających okolicznościach ustrojowych, jest w ocenie Sądu przywrócona do pracy ale ze skutkiem zaliczającym jedynie okres poza prowadzeniem działalności gospodarczej. W ocenie skarżącego uprawnieniem pracowniczym, o którym mowa w ustawie z dnia 24 maja 1989 r. „jest praca w warunkach szczególnych a nie jak to zinterpretował Sąd prawo do emerytury na uprzywilejowanych warunkach. Gdyby poprawnie przyjęto wykładnię ‘przywrócenia do pracy’ w świetle ustawy z dnia 24 maja 1989 r i zaliczono skarżącemu cały okres od faktycznego zwolnienia do ponownego przyjęcia na poprzednich warunkach, czyli w warunkach szczególnych, przyznanie prawa do emerytury nie byłoby dyskusyjne”.

W konsekwencji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego lub o jego zmianę przez przyznanie mu prawa do emerytury.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Stan faktyczny sprawy jest między stronami niesporny. Nie ma wątpliwości, że rozwiązanie umowy o pracę z ubezpieczonym nastąpiło w trybie i z przyczyn, o których mowa w art. 1 ustawy z dnia 24 maja 1989 r..

Kwestią sporną jest natomiast, czy zgodnie z art. 11 ust. 2 tej ustawy okres pozostawania ubezpieczonego bez pracy z powodu represji politycznych od 26 maja 1982 r. do 8 lutego 1990 r. można doliczyć do okresu pracy w szczególnych warunkach, uprawniającego do nabycia emerytury w wieku niższym niż określony w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, o której mowa w art. 32 ust. 1 tej ustawy.

Celem ustawy z dnia 24 maja 1989 r. było zrekompensowanie krzywd doznanych przez osoby, z którymi stosunek pracy został rozwiązany z przyczyn, o których mowa w art. 1 ustawy. Przepis art. 11 ust. 2 tej ustawy stanowi, że okresy pozostawania bez pracy po ustaniu stosunku pracy z osobą, o której mowa w art. 1, wlicza się do stażu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, w tym również z ubezpieczenia społecznego. Tak więc omawiana ustawa stworzyła fikcję prawną, zgodnie z którą osobie, która była pozbawiona pracy należą się uprawnienia w niej wymienione tak jakby ten stan rzeczy nie zaistniał. Treścią zasadniczych rozważań na kanwie sprawy niniejszej jest zakres tych uprawnień, tj. czy w ich obszarze mieszczą się uprawnienia związane z okolicznością wykonywania pracy w szczególnych warunkach (art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w związku z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze).

W pierwszym rzędzie zważyć należy, że zasadnie skarżący zarzucił błędne uznanie przez Sąd Okręgowy, do czego później nie odniósł się Sąd Apelacyjny, iż

„...okres prowadzenia działalności gospodarczej nie jest okresem pozostawania bez pracy. Tym samym nie jest zasadne uwzględnianie powyższego okresu jako pracy w szczególnych warunkach.” Sąd pierwszej instancji przy ustalaniu znaczenia pojęcia „okres pozostawania bez pracy” powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 października 1995 r. (II URN 41/95, nie publ.) i posłużył się terminami użytymi w ustawie z dnia 29 grudnia 1989 r. o zatrudnianiu (Dz.U. z 1989 r., Nr 75, poz. 446 ze zm.). Przepis art. 2 ust. 1 pkt 8 lit. c tej ostatnio wymienionej ustawy stanowi, że osobą bezrobotną (pozostającą bez pracy) nie jest osoba prowadząca działalność gospodarczą - w oparciu o tę definicję Sąd Okręgowy uznał, że okres prowadzenia przez ubezpieczonego działalności gospodarczej w zakresie przewozu osób samochodem osobowym (TAXI) nie jest okresem pozostawania bez pracy w rozumieniu art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r.

Z powyższym poglądem nie sposób się zgodzić. Ustawa z dnia 24 maja 1989 r. ma charakter ustawy incydentalnej, dotyczy sytuacji szczególnych, mających miejsce w realiach panujących w latach 80, przez co nie jest właściwe, przy interpretacji przepisów w niej zawartych, posiłkowanie się definicjami powstałymi w okresie późniejszym, tj. po dacie jej wejścia w życie, w szczególności na potrzeby regulacji o zupełnie odmiennym charakterze. Wykładnia art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. winna być przeprowadzana z uwzględnieniem pierwszeństwa reguł wykładni funkcjonalnej, celowościowej i legalnej, a nie systemowej. Zdaniem Sądu Najwyższego „okres pozostawania bez pracy” - w rozumieniu ustawy o przywróceniu praw pracowniczych - jest to okres od chwili rozwiązania stosunku pracy w warunkach opisanych w hipotezie w art. 1 ustawy, do daty przywrócenia do pracy na zasadach określonej ustawie z dnia 24 maja 1989 r.

O niezasadności stanowiska Sądu pierwszej instancji świadczy redakcja art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. Z przepisu tego wynika, że z dobrodziejstw tej ustawy może skorzystać osoba, która w wyniku represji, tj. w warunkach opisanych w jej art. 1, została pozbawiona pracy, a następnie podjęła pracę w innym zakładzie, jeżeli wliczenie stażu pracy w zakładzie z którego została zwolniona jest dla niej korzystniejsze. W drodze wniosku *a fortiori* uznać zatem należy, że tym bardziej z uprawnień wynikających z ustawy z dnia 24 maja 1989 r. winna móc skorzystać osoba, która w wyniku represji została pozbawiona pracy, a następnie

podjęła się prowadzenia działalności gospodarczej, jeżeli wliczenie stażu pracy w zakładzie z którego została zwolniona jest dla niej korzystniejsze - co *de facto* musi mieć miejsce z uwagi na zasady przyznawania świadczeń emerytalnych osobom prowadzącym działalność gospodarczą w latach 80 ubiegłego wieku.

Konsekwencją powyższego jest uznanie skarżącego za osobę pozostającą bez pracy w całym okresie od daty rozwiązania stosunku pracy do momentu przywrócenia do pracy w PKS, tj. od 26 maja 1982 r. do 7 lutego 1990 r. Jednakże – wbrew stanowisku obu Sądów – nie jest tak, że w realiach rozpoznawanej sprawy do okresu pracy w szczególnych warunkach uwzględnić można okres pozostawania bez pracy skarżącego, w rozumieniu art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. (o przywróceniu praw pracowniczych), od 26 maja 1982 r. do 3 listopada 1983 r. (podjęcie działalności gospodarczej), podobnie jak nie można uznać za zasadne twierdzenia skarżącego o konieczności uwzględnienia całego okresu pozostawania bez pracy, jako okresu pracy w szczególnych warunkach.

Zasadnie Sąd Apelacyjny wskazał, że ustawa z dnia 24 maja 1989 r. konstruuje określoną fikcję prawną, która premiuje pracownika - przy spełnieniu określonych przesłanek - umożliwiając mu zaliczenie do stażu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, w zakładzie w którym pozbawiono go zatrudnienia, okresów pozostawania bez pracy, bądź pracy w innym zakładzie. Istotnym jest przy tym, że ustawa z dnia 24 maja 1989 r. przewiduje uprawnienie tego rodzaju, że okresy pozostawania bez pracy wlicza się do stażu pracy (od którego zależą uprawnienia pracownicze, również z ubezpieczenia społecznego) w trybie i na zasadach przewidzianych przez ustawę o emeryturach i rentach z FUS. Kwestie dotyczące okresów pozostawania bez pracy reguluje art. 7 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym okres niewykonywania pracy w okresie przed dniem 4 czerwca 1989 r. na skutek represji politycznych, nie więcej jednak niż 5 lat, jest okresem nieskładkowym. Zatem okres pozostawania przez ubezpieczonego bez pracy wlicza się do stażu pracy w zakresie uprawnień z ubezpieczenia społecznego, ale uprawnienie to w przełożeniu na przepisy ubezpieczeniowe, oznacza możliwość zaliczenia takich okresów wyłącznie do okresów nieskładkowych, przy czym zaliczeniu podlega jedynie okres 5 lat pozostawania bez pracy z przyczyn, o których mowa w art. 1 ustawy z dnia 24 maja

1989 r. (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2006 r., II UK 180/05 –OSNP 2007/7-8/106).

Wyjaśnić przy tym należy, iż ustawa o przywróceniu praw pracowniczych została uchwalona w czasie obowiązywania ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. z 1982 r., Nr 40, poz. 267 ze zm.), która nie regulowała kwestii zaliczania do uprawnień emerytalnych okresów pozostawania bez pracy, a na jej gruncie nie obowiązywała nomenklatura pojęciowa wprowadzona wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) i powtórzona w obowiązującej ustawie o emeryturach i rentach z FUS, w szczególności nie posługiwała się definicjami „okres nieskładkowy”, czy też „okres składkowy”. Istotnym jest przy tym, że ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin posługiwała się jedynie pojęciem „okresu zatrudnienia”, podobnie jak rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w którym mowa jest o „okresie pracy” (§ 2 ust. 1 rozporządzenia) i o „okresie zatrudnienia” (§ 3 rozporządzenia).

Zgodnie z obowiązującymi przepisami „okres nieskładkowy”, który w wymiarze maksymalnie 5 lat zaliczany jest do stażu pracy skarżącego na mocy ustawy z 24 maja 1989 r., generalnie odnosi się do sytuacji nieświadczenia (niewykonywania) przez pracownika pracy i to jest kwestią kluczową w przedmiotowej sprawie. Powyższe przesądza, że fikcja prawna konstruowana na gruncie ustawy z 24 maja 1989 r. nie rozciąga się na uprawnienia związane wykonywaniem pracy – ograniczona ona została jedynie do uprawnień przewidzianych w wypadku niewykonywania pracy. Tak więc bezzasadnie skarżący wskazuje, że na mocy ustawy z dnia 24 maja 1989 r. należą mu się wszelkie uprawnienia pracownicze zależne od stażu pracy, a w szczególności uprawnienia, które związane są z faktycznym wykonywaniem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (art. 32 ust. 1 ustawy emeryturach i rentach z FUS w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.).

Tak jak to zostało wyżej wskazane, ustawa z dnia 24 maja 1989 r., mająca charakter ustawy szczególnej, została uchwalona w czasie obowiązywania ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, która nie regulowała kwestii zaliczania do uprawnień emerytalnych okresów pozostawania bez pracy, wymienionych w ustawie z 1989 r. Natomiast w obowiązującej obecnie ustawie o emeryturach i rentach z FUS, okres niewykonywania pracy przed dniem 4 czerwca 1989 r. na skutek represji politycznych, nie więcej jednak niż 5 lat, jest stosownie do art. 7 pkt 4 tej ustawy, okresem nieskładkowym – „zaliczanym” do okresu zatrudnienia (pracy), nie zaś „okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń”, o których mowa w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Wszystko to pozwala na wyrażenia stanowiska, według którego okres pozostawania bez pracy po ustaniu stosunku pracy z pracownikiem, o którym mowa w art. 1 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. (jako okres nieskładkowy) nie podlega zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze, uprawniającego do nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym (art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Innymi słowy tylko rzeczywisty okres pracy w warunkach szczególnych uwzględnia się przy ustalaniu prawa do wcześniejszej emerytury, o której mowa w art. 32 ust. 1 ustawy emeryturach i rentach z FUS, na warunkach wskazanych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., natomiast okres nieskładkowy zaliczany do pracy na mocy ustawy z dnia 24 maja 1989 r. (na warunkach wskazanych w art. art. 7 pkt 4 ustawy) uwzględnia się przy ustalaniu prawa do świadczeń na zasadach ogólnych. Praca w szczególnych warunkach i inne okresy (okres zatrudnienia - § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.) uprawniające do wcześniejszej emerytury zostały enumeratywnie wymienione w art. 32 ust. 1 ustawy emeryturach i rentach z FUS w związku z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., stąd też brak podstaw prawnych do zaliczenia do okresów wymienionych w tym przepisie okresu pozostawania bez pracy od 27 maja 1982 r. do 7 lutego 1990 r. z przyczyn określonych w ustawie z dnia 24 maja 1989 r.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c..